

T 35/1
7

6618

Tajne 861872

Rosja

Poseł Filipowicz, Szef Misji Specjalnej Rzeczypospolitej na Gruzję Armenję i Azerbejdżan został zaaresztowany w kwietniu przez bolszewików w Baku i więziony przez nich w Moskwie aż do ostatnich dni listopada r.ub. Pan Filipowicz ujmuje wrażenia swoje z pobytu w Rosji w następujący sposób:

W stosunkach wewnętrznych Rosji Sowieckiej zaszły w ciągu ostatnich dwóch lat wielkie zmiany. W pierwszych czasach panowania ustroju sowieckiego był on bojkotowany przez całą inteligencję a ogół ludności można było podzielić na trzy klasy, biorąc za podstawę podziału ich stosunek do państwa: 1 grupa ludzi przychylnie usposobionych, 2-ga stojących w opozycji, 3 wreszcie będąca w jawnej walce. Dzisiaj wszyscy prawie są na służbie u tych bolszewików, i ludność dzieli się już na dwie grupy, z których jedna siedzi w więzieniu druga służy bolszewikom. Rząd bolszewicki zdobył sobie w oczach obywateli stanowisko „objediniteli i sobiratiela ruskoj ziemi” i jako ^{przy} takim skupili się przy nim i eksrewolucjoniści z czasów carskich dawni generałowie. To jest czynnik polityczny, jest drugi ekonomiczny.

Organizacja rządowa tak zapanowała nad całą apro-wizacją, że możliwość dostania czegoś drogą kupna jest prawie niedostępna i cały szereg ludzi stracił wprost możliwość istnienia. Taką klasą specjalnie uposledzoną są nauczyciele i profesorowie uniwersytetu. Zdobycie ich dla bolszewizmu w ten sposób iż za pośrednictwem Gorkiego przyznano im „akademicki deputat”. Rząd rosyjski potrafił zdobyć powoli na swe usługi, wszystkie prawie sfery, które obecnie służą bolszewikom, zastrzegając się wprawdzie, że robią to tylko tymczasowo, ale faktem jest, że służą. Przejdę do poszczególnych kwestji.

Apropozycja Stan jej jest bardzo zły. Bardzo skromne porcje więźniów (funt chleba i dwa razy dziennie zupa) są większe niż racje przypadające na ludzi znajdujących się na wolności. Mimo że stan apropozycji jest tak zły, jest on jednak lepszy niż przed dwoma laty i przed rokiem. Co przypisać należy zainteresowaniu się rządu. Wiem, że przed ofensywą na Polskę była dyskutowana kwestja czy zdołają oni zaaprowidować te obszary.

Transport. Przedstawia się z tego co widziałem między Baku a Moskwą, iż jest on gorszy niż był w Polsce przed rokiem, lecz lepszy niż w Rumunji. Wagony sypialne z Moskwy do Baku idą 6 dni. Tabór robi wrażenie bardzo uszkodzonego, ale niezupełnie dezorganizowanego, i dobrze wyzyskanego.

Sprawa wydobywania zboża od chłopów. Jest to kwestja bardzo trudna i zdawałoby się, że o to zahacza się wewnętrzne stosunki rosyjskie. Chłopi dostali względnie wzięli sobie duże nadziały ziemi, ale uprawiają tylko tyle, ile potrzebują dla własnego wyżywienia. W okolicach podmiejskich wzięto ich wkluby administracyjne. W innych okolicach umiano trafić do nich solą, żelazem płótnem i.t.d. Sprawa ta przedstawia się dziś lepiej, niż dawniej.

Szkolnictwo. Opiera się na wstępnie klasy począwszy na systemie koedukacji ze wszystkimi złymi konsekwencjami tego systemu. W uniwersytetach dobrze zorganizowany jest jedynie wydział medyczny. Wykłady odbywają się tylko wtedy, gdy jest ciepło. Zimą zaś są seminarja w mieszkaniach profesorów. Charakterystycznym jest np. iż w auli uniwersytetu w Moskwie wywieszone zostało wezwanie do profesorów podpisane przez rektora z prośbą o zawiadomienie, gdzie odbywają się wykłady.

Finanse. Wartość rubla rosyjskiego spada coraz bardziej, jednakże zdaje się, iż dewaluacja ta jest celowa z tem by na miejsce dawnych rubli wysunąć pieniądz papierowy oparty na złocie i kosztownościach. Sprawa ta była rozpatrywana już przez odpowiednie czynniki. Trzeba pamiętać że rząd rosyjski jest dzisiaj rządem wprost najbogatszym. Jest w posiadaniu wszystkich przedmiotów skonfiskowanych w bankach w klasztorach

torach i osob prywatnych, wszystkich kosztowności i.t.d. Skarby te są przechowywane i wciąż jeszcze obrechowywane w t.zw. „gorodskom chraniliszcze”, znajdującym się w ręku Rady Komisarzy Ludowych.

Jako przykład gospodarki może służyć fakt następujący: akcje najrozmaitszych instytucji w znacznej części instytucji zagranicznych, zagrabione przez rząd bolszewicki, przy ewakuacji Petersburga zostały wysłane do Moskwy, aby je tam użyć na opał w elektrowni, jako własność burżujów. Istotnie kilka wagonów zostało spalonych. Reszta jednak jeden z bankierów rosyjskich zdążył uratować i te papiery reprezentujące kapitały towarzystw obcych mają stanowić różnicę oparcia dla przyszłej waluty rosyjskiej.

Komunizm rosyjski. Jest właściwie tylko w słowach. Dziś Rosja jest dalszą od komunizmu, niż była przed dwoma laty, kiedy wszyscy zarówno inteligenci jak i robotnicy mieli równe pensje wynoszące początkowo 500 rb. i równych dla wszystkich deputat.

Koncesje. Dekret o koncesjach dla firm zagranicznych mówi o rzeczach dawno w sferze przemysłu leśnego i górniczego istniejących. Koncesje udzielane są też dawnym przedsiębiorcom i właścicielom którzy prowadzą swoje przedsiębiorstwa tak jak dawniej.

Wolny handel. będąc jakoby sprzeczny z komunizmem jest prześladowany i karany więzieniem. Jednocześnie atoli na specjalnych warunkach wydaje się pozwolenie na prowadzenie przedsiębiorstw wolnego handlu. Tak np. w Moskwie wolno było otworzyć 1000 sklepów. Wszystko robi się jakoby dla dobra komunizmu, w imię hasła Marxa. Spotykałem się z argumentami wprost naiwnymi, głoszonymi nawet przez Cziczerina, jak np. że kapitały zagraniczne bojąc się rewolucji socjalnej na Zachodzie w Anglii, Francji będą ściągać do Rosji, która już tę rewolucję przeszła; Rosja zaś przeprowadzi rewolucję w całej Europie.

Rządowi bolszewickiemu chodzi o ujęcie władzy politycznej w swoje ręce. Wewnętrzny aparat policyjny robi wrażenie

czegoś bardzo silnego. Czerewycza jka jest powtórzeniem dawnej żandarmerji, tylko żandarmerji podniesionej najmniej do potęgi drugiej. Specjalny organ ten nowej żandarmerji zajmuje się agitacją i wywiadami ^{co} (do prawomyslności obywateli).

Wobec panowania takiego systemu wszelki przewrót i zamach stanu jest bardzo utrudniony. S.R-owcom udało się urządzić bunt włościan gubernji tambowskiej, lecz bunt został łatwo stłumiony. Drugą taką próbą był bunt jednego z pułków stacjonowanych w Moskwie, dążących do zajęcia Kremla. W przedzień jednak wykonania tego zamachu wszystkich uczestników uwięziono. O ile mogę obserwować z za krat więzienia doszedłem do wniosku, że jedynie spisek lub rozdzielenie w rządzie mogłyby spowodować jego upadek.

Co się tyczy nastrojów to spotykałem się ze zdaniem, iż gdyby wojsko polskie wkroczyło do Moskwy byłoby powiane entuzjastycznie. Gdyby jednak wślad za tym wojskiem nie zjawili się worki z mąką entuzjazm ten by upadł. Zasadniczą cechą społeczeństwa w tej chwili jest rezygnacja. O ile w 1906 roku więźniowie robili wrażenie buntowników walczących przeciw systemowi ówczesnego rządu, o tyle więźniowie rosyjscy dzisiaj zdają się być zupełnie zobojetniali na sprawy państwowe. Jedyna myśl która zdaje się poruszać społeczeństwo, to myśl o większej ilości zboża i większych deputatach. Tak jak i dawniej ogromną rolę odegrywa dzisiaj łapówka, tylko że jest niebezpieczniejszą, więc musi być i wyższą, bez niej jednak nie zrobić nie można, nawet urzędnicy sztabu jeneralnego nie mogą sprowadzić towarów do swej kooperatywy bez dania łapówki. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Wojsko w którym jest wiele posłuchu dla oficerów i podoficerów jest główną podporą systemu bolszewickiego. Stopnie oficerskie zostały przywrócone a cała różnica polega na tem, że zamiast szlif na kołnierzach są odznaki na rękawach. W koszarach panuje rygor ogromny, niema dawnych wychodnych niedzielnych ani wizytacji żołnierzy w koszarach. Karność w armji utrzymywana jest przez dyscyplinę i agitację. Do armji czerwonej wciągnięci są wszyscy generałowie rosyjscy z czasów ~~carskich~~. Spotykałem niektórych z nich w więzieniu gdzie dostali się w następujący sposób:

W czasie przygotowania ostatniej ofensywy na Polskę przygotowano dwa projekty, przerwanie komunikacji z Gdańskiem i wzięcia Warszawy z zachodu i drugi dojście do okopów niemieckich i zatrzymania się tam na zimę. Plan pierwszy zwyciężył i kiedy ofensywa została rozbita wówczas prawie wszyscy wyżsi oficerowie, którzy za nią głosowali, zostali wtrąceni do więzienia. Jednak pracują oni w dalszym ciągu w więzieniu, rodziny ich otrzymują deputaty a oni z więzienia utrzymują kontakt i korespondencję z armią.

Wynioskowalem z rozmów, iż letnia ofensywa rosyjska nie była wywołana naszym zajęciem Kijowa, lecz była przygotowana już w zimie. Oni wierzyli w tę ofensywę, liczyli na pomoc zrewolucjonizowanej Warszawy. Dla komunistów, zwłaszcza dla polskich komunistów w Rosji to co się stało było wielkim rozczarowaniem. Jeden z Polaków prawa ręka Dzierżyńskiego wyraził się iż Polscy robotnicy ich zdradzili, i to jest powodem przegranej ale za parę lat będzie inaczej. Mielismy dowód - mówił dalej - iż traktat wersalski zaczynał się chwiać gdy wojska czerwone stanęły pod Warszawą. Tedy więc prowadzi droga do obalenia tego traktatu.

-W stosunku do Polski zaznaczają się dwa kierunki:
pierwszy kierunek reprezentowany ~~przez~~ przez władze centralne i Lenina - uznają niepodległość Polski, drugi reprezentowany przez przedstawicieli wojskowości dąży do rozszerzenia Rosji do dawnych granic. Socjal-demokracja utrzymuje, iż niepodległość Polski to efemeryda i w przyszłości nastąpi połączenie Polski z Rosją.

Powodzenia rosyjskie na Wschodzie . W 1917 r. zorganizowały się Republiki Buharska, Turkiestańska i t.d. Dziś przyłączyły się one do Rosji z własnej woli. Władze sowieckie były przyjmowane tam z entuzjazmem. Miałem sposobność w Baku rozmawiać z delegatami, którzy przybyli na kongres. Wszyscy ci ludzie stali na gruncie komunizmu, inteligencja ich ciąży ku Moskwie, patrząc na nią jak na Mekkę. Jednakże ten komunizm wśród narodów wschodnich muzułmańskich uległ pewnej modyfikacji dostosowując się do pojęć ludności. W ostatnich czasach panowania Rosji

SUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

SUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

SUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

sięga daleko na Wschód, i sprawy stoja mniej więcej jak w roku 1907 t.j. na gruncie podziału wpływów na Wschodzie pomiędzy Rosją i Anglią. Persja Północna podlega wpływom rosyjskim, Persja Południowa angielskim. Pojęcie ekspansji fascynuje umysły rosyjskie. Przed wojną byłem świadkiem jak kilku studentów rosyjskich zastanawiała się nad sposobem urządzenia zwierzchniego nadzoru rosyjskiego na d Europą. Dzisiaj bolszewicy snują te same plany. Marzą o dojściu z jednej strony do Paryża i Londynu, z drugiej w głąb Azji. O ile pierwsze jest nieprawdopodobne o tyle drugie ma pewne widoki powodzenia. W

Wpływy niemieckie w Rosji. Jeśli chodzi o oficerów niemieckich to jest ich w sztabach niewielka ilość, rolę niemiecką znać jednak w postawieniu systemu agitacyjnego. Większość rysunków i plakat agitacyjnych nosi cechę powstania w Berlinie. Również pociągi agitacyjne, których jest kilkanaście a mianowicie w sobie kinematograf, bibliotekę drukarnię i.t.d. pochodzą prawdopodobnie z Niemiec.

p. Morawski. zapytuje się o ile prawdziwe są wiadomości o budzącym się rzekomo w Rosji antysemityzmie.

p. Filipowicz Antysemityzm daje się zauważyć wśród żołnierzy, motywowany tem, iż komisarze żydzi ukrywają się na tyłach zamiast walczyć na froncie. O szerszym jednak antysemityzmie i agitacji w tym kierunku nie ma mowy.

Biurokracja w Rosji rozwinęła się na wielką skalę. Miasteczko Grozny liczy więcej urzędników niż cała Belgja. gmach gdzie przed wojną mieściło się Ministerjum Finansów i część Ministerstwa Spraw Zagranicznych jest przeznaczony tylko dla jednego oddziału M.S.Z. Ilość pasportów, przepustek i.t.d. jest ogromna. W urzędach panuje ogromny rygor, którego najdrobniejsze naruszenie jest srogo karane.

p. Kozmiński. mówi o raporcie posła Skirmunta z Rzymu, który przed wyjazdem 3 stycznia będąc u Sforzy konferował z nim o wyjeździe Naczelnika Państwa do Paryża. Sforza uprzedza, że nastrój prasy włoskiej nie będzie przychylny dla tej podróży. Nie należy jednak zdaniem jego brać tego tragicznie. Sforza przestrzega

Polskę przed wojną z bolszewikami, w której mogłaby znaleźć się odosobniona, gdyż nawet Francja nie udzieliłaby jej pomocy.

← Żadna ze stron nie wspomniała o ewentualnej podróży Naczelnika Państwa do Rzymu.

Włochy obiecują swą interwencję przeciwko intrygom czeskim w sprawie Galicji Wschodniej.

← p. Morawski Donoszą z Genewy, że zaproszenie Naczelnika Państwa wyszło z osobistej inicjatywy Millerand'a. Nasze Poselstwo w Paryżu jest zdania, iż stan ekonomiczny Francji utrudnia nawiązanie stosunków, któreby mogły przynieść więcej korzyści. Ze względu na to jak i ostrożność i nieufność Francji do wszelkich umów zagranicznych pertraktacje pana Dolezala nie są owocne. *Hobec pomysłu zachodzącego o charakter tej podróży* Charakter tej podróży nie jest zupełnie zgodny z programem Naczelnika Państwa ani Rządu, który będzie nalegał aby przynajmniej pewne punkty zasadnicze zostały zgóry skonkretyzowane. Chodzi o ustalenie linii wspólnego działania wobec Stanów Zjednoczonych. Natomiast co się tyczy spraw politycznych i wojskowych jest tendencja Ministerjum Spraw Zagranicznych uzyskania pewnego skonkretyzowania poglądu na sprawy Wschodnie, i stanowisko wobec Niemiec.

p. Kozmiński W związku z trudną sytuacją ekonomiczną Francji dowiedzieliśmy się, że rząd francuski odmówił wystawienia w budżecie pozycji na utrzymanie kadrów wojsk obcych. Co się tyczy członków naszej armji to znajduje się tam zaledwie kilkunastu oficerów.

Bel ← Sfery wojskowe belgijskie coraz bardziej interesują się naszą wojskowoscia. Obecnie Belgja staje się znowu pierwszorzędnym centrum propagandowym, należy więc działać intensywnie w tym kierunku. Pod względem polityki zagranicznej Belgja pragnie wciągnąć w porozumienie wojskowe francusko-belgijskie Anglję i na tym tle uzyskać rewizję traktatów 1839. Cartoux de Wiart po długich pokowaniach zdołał utrzymać swój gabinet, który 8.XII. uzyskał votum zaufania Izby. Minister spraw zagranicznych jest

jest Jaspare, były minister spraw wewnętrznych w poprzednim gabinecie. Rząd Carton de Wiart^a jest koalicyjny. Co się tyczy polityki zagranicznej, nowy rząd zdradza w dalszym ciągu brak zdecydowanego programu. Pochodzi to stąd poniekąd, że pomiędzy premierem a ministrem spraw zagranicznych zachodzi znaczna różnica poglądów i tendencji. Jaspare, flamand z pochodzenia jest gorącym zwolennikiem Lloyd George'a i stara się dostosować swoją politykę do zamierzeń Londynu. Przez Francję nie jest on dobrze widzianym i nawzajem nie zdaje się ~~widzieć~~ żywić sympatji francuskich. Natomiast premier Carton de Wiart jest zdecydowanym zwolennikiem przymierza z Francją, dotychczasowym wrazem tej polityki jest świeżo zawarty układ wojskowy francusko-belgijski. Sfery rządowe nie tracą nadziei, że z czasem do tego układu przystąpi również i Anglja, i że w ten sposób wytworzy się zachodnie trójprzymierze angielsko-belgijsko-francuskie.

Obecność Carton de Wiart, prezesa komitetu Propolonia na stanowisko prezydenta ministrów może stanowić rekojmię przychylnego dla Polski usposobienia nowego gabinetu. Również Jaspare, pomimo znanego incydentu z sierpnia roku zeszłego, będzie usiłował jak można dziś przypuszczać, utrzymać przyjazne stosunki z Polską. Natomiast poseł socjalistyczny Huysmans zajął ^{nie}przychylne względem interesów naszych stanowisko. Jego podróż do Berlina i Pragi jakoby w celu zwołania konferencji socjalistów polskich i niemieckich w sprawie Górnego Śląska odbyta posłużyła za pretekst do antypolskich wycieczek na gruncie belgijskim. Krytykuje on w sposób gwałtowny działalność Korfantego na Śląsku, twierdząc jednocześnie, że 75% ludności będzie głosować za Niemcami. Ponadto Huysmans rozpuszczał w kołach politycznych pogłoski o koncesji wojsk na granicy czeskiej i.t.p.

Porw < p. Łukasiewicz referuje sprawy Wydziału Wschodniego >
W rokowaniach ryskich nastąpi moment przełomowy. Ostatnie cztery tygodnie od połowy grudnia zostały stracone

na cześć rozmowy między panem Joffem a wice-ministrem Dąbskim, na zmaganiu się o ustępstwa. W tym zmaganiu się Delegacja Polska odniosła pewien sukces i strona przeciwna skwitowawszy z nadziei dużych powodzeń poszła na większe ustępstwa. Delegacja polska uważa, że w tym tygodniu da się załatwić sprawę reewakuacji złota i ostateczne skorygowanie granic.

Dzisiejszy radiotelegram zwraca uwagę na radio Cziczeryna do Rządu rumuńskiego, w którym jest mowa o zaczęciu rokowań dla uregulowania spraw ekonomicznych i żeglugi na Dniestrze. Tym samym musiano by przystąpić do dyskusji w sprawie Besarabji.

Gruzja i Armenja znalazły się w centrum pomiędzy Kemal^{co}istami a bolszewikami. To (co się dzieje w Gruzji pozwala wyciągnąć wnioski co do stosunków między Kemalem a Bolszewikami. Bolszewicy mieli zamiar przerzucić wojska z Krymu na Kaukaz i na terenie Gruzji przeprowadzić fakty dokonane. Jako pretekst bolszewicy w stosunku do Gruzji chcieli wyzyskać fakt, że przyjęła ona powstańców kubańskich, w ilości paru tysięcy ludzi, jednocześnie Kemal który nie skwitował z pretensji do Baku przyznanego Turcji w traktacie brzeskim przyjął postawę wroga w stosunku do Gruzji, i przesunął w kierunku jej granic swoje wojska. Gruzja znalazła się pod grozą najścia z dwóch stron. Ponieważ bolszewikom zależy na tem, aby utrzymać dobre stosunki z Kemal^{co}istami, a jednocześnie Kemal^{co}isci zaczęli coraz niechętniej odnosić się do bolszewików, ci ostatni zdecydowali, iż należy działać w kierunku porozumienia. Bolszewicy skwitowali z Gruzji, i konflikt został zbagatelizowany. W tym czasie wypadł przewrót w Armenji, którego tłem był strach Armenji przed okrucieństwami tureckimi. Rządy bolszewików w Armenji nie są wywołane zbolszewizowaniem się ludności, ale obawą przed postępowaniem Turków i oddaniem się pod opiekę bolszewików, którzy walczą z Kemal^{co}istami.

Ten przewrót zakończył kroki wrogie kamalistów, w stosunku do Gruzji, a punktem ciężkości tego ~~XXXX~~ porozumienia jest pewność, iż Kemaliści nie będą zgłaszali swych pretensji, dopóki Gruzja ma w swem ręku Baku. W Gruzji propagowana jest myśl, że istotne niebezpieczeństwo grozi jej ze strony bolszewików. Gra ta zapewne skończy się porozumieniem Gruzji z Kemalistami. Co do bolszewików to kwestja Baku odgrywa tu wielką rolę. Przez Baku można prowadzić handel zewnętrzny, i dopóki oni nie mają umów z Zachodem pozostawienie tego miasta jako portu Turcji jest dla nich konieczne.

Co do stosunków w Azerbejdżanie, co zyskuje tutaj coraz więcej wpływów polityka antyrosyjska. Wpływy Kemala są coraz większe i wysłannicy jego obiecują pomoc w walce z bolszewikami. To są najważniejsze punkty w grze między Kemalistami, bolszewikami a Zachodem. Można mieć nadzieję, iż Kemal będzie skłonniejszy do polityki przeciwrosyjskiej niż do sojuszu z bolszewikami. Z drugiej strony taktyka Sowietów w stosunku do Kemalistów jest ostrożna. Wypływa to z tego, iż rząd moskiewski chcąc mieć możliwość ekspansji na Wschód liczy się z tem, że teorie bolszewickie nie wystarczają i w świecie muzułmańskim nie można działać bez wypisania na swym sztandarze jakiegoś popularnego imienia. Taktyka w stosunku do Kemala jest łagodna i ostrożna, bolszewicy starają się nie zrywać tych więzów, które już były nawiązane i kroki ich w stosunku do niego cechuje specjalna ostrożność. Kemaliści wysłali ze swych obszarów wszystkich komunistów. Nie wywołało to nawet wymiany ostrych listów. Bolszewicy tylko przez ostrożność starają się te stosunki poprawić.

Ataman kubański Iwanis który prze paru dniami przyjechał do Warszawy potwierdził wszystkie wiadomości co do tych spraw. Robi on wrażenie człowieka realnie myślącego, który trzeźwo na te rzeczy się zapatruje i mówi, że jeśli chodzi o jego przekonanie to nie wierzy, aby bolszewicy spróbowali na wiosnę kroków agresyw-

nych w stosunku do Persji i Indji. Do tego czasu stosunki z Kemalistami będą zupełnie popsute i na jego pomoc liczyć nie będą mogli. Bolszewicy są zanadto sprytni, by iść na niepewne. Należy się liczyć z tem, że bolszewicy wejdą na drogę rozgraniczenia sfer wpływów rosyjskich i angielskich, będą się starali utrzymać Gruzję i Azerbejdżan a skwitują z Persji. Iwanis uważa, że Kubań nie może liczyć się z ewentualnością wojny, która by doprowadziła do możliwości stworzenia nowej organizacji państwowej, iż dziś należy rozważać stosunki z punktu widzenia pokoju. Te same zapatrywania wygłasza pan Ostrowski i pan Podgórski. Decyzji co do akcji na Wschodzie u bolszewików jeszcze nie ma.

E s t o n j a

Punkt zwrotny w polityce Estonji stanowić będą ostatnie wybory do pierwszego parlamentu estońskiego, odbyte w dniu 27, 28 i 29 listopada. Wybory te przeniosły zwycięstwo żywiołom centrowo-prawicowym. Natomiast klęskę ponieśli socjaliści demokraci częściowo w nieznacznym stopniu na rzecz partji komunistycznej i niezależnych socjalistów, przeważnie jednak na rzecz żywiołów bardziej umiarkowanych. Prócz tego poniosła porażkę partja „narodowo-demokratyczna”. T. Tounisson, Birck grupująca elementy szowinistyczne.

Nowy rząd, który powstanie na miejscu dotychczasowego rządu Piipa wyłoni się niezależnie z bloku stronnictwa pracy (22 posłów na ogólną liczbę 100) i partji rolnej (21 posłów) mogący liczyć na poparcie partji chrześcijańsko-demokratycznej (7 posłów) i pozostałych partji umiarkowanych. Nowe wybory znamionują zupełne zwycięstwo żywiołu ziemiańsko chłopskiego, żywiołu porządku i spokoju. Można przypuszczać, że Estonia wejdzie na drogę wewnętrznej rozbudowy, prócz tego wpływy angielskie ulegną prawdopodobnie pewnemu zmniejszeniu. Stosunek do bolszewizmu będzie stanowczo mniej przychylny niż to miało miejsce za czasów ostatniego gabinetu

partji pracy w sojuszu z socjalną demokracją.

Białoruś.

Wojska białoruskie Bałachowicza uległy zupełnemu rozbiću. Przeważnie przeszły one na polskie terytorjum i zostały rozbrojone. W pasie neutralnym pozostaje jeszcze niewielki oddział z kilkuset ludzi bez większego znaczenia. Natomiast na tyłach bolszewickich raz po raz wybuchają małe ruchawki, którym tutejsze sfery białoruskie chcą nadać poważniejsze znaczenie. W każdym razie faktem jest że niezadowolenie ludności z rządów bolszewickich wzrasta. W Warszawie pojawiają się ciągle delegacje tej ludności które błagają rząd polski i przedstawicieli koalicji o pomoc. Jedna z tych delegacji ma się nawet udać do Londynu.

Rząd białoruski Łastowskiego zwrócił się do Polski z notą, w której wykazuje konieczność realizacji postanowień układu polsko-rosyjskiego w Rydze, o niepodległości Białorusi. Jeden z przedstawicieli tego rządu Cwikiewicz był niedawno w Berlinie, gdzie się porozumiał nie tylko z Niemcami, ale i ze sferami kontrrewolucji rosyjskiej, wyrażając zdanie, że ponieważ jedna część Białej Rusi okupują Sowiety a druga Polska, niepodległa Białoruś może szukać tylko oparcia w prawicy demokracji rosyjskiej.

Ukraina.

Rząd ukraiński Petlury 20 listopada przesłał do Sekretarjatu Ligi Narodów memorjał i podanie o przyjęcie Ukrainy do Ligi Narodów. Jako jeden z głównych motywów uprawniających do tego wysunięto w memorjał e uznanie Ukrainy przez Polskę, członka Ligi. Ma to o tyle ważne znaczenie, że osłabiło wrażenie memorjału złożonego przez wrogię Polsce stronnictwo Petruszewicza. W tym ostatnim memorjał e żądamy energicznego wystąpienia przeciw rzekomym nadużyciom władz polskich w Galicji, i stworzenia w Galicji Wschodniej administracji rusińskiej pod kontrolą Komisji Międzynarodowej. Sekretarjat Ligi Narodów rozesłał ten memorjał, przeciw czemu profesor Askenazy złożył protest.

Wyniki pobytu Delegacji Petruszewicza w Genewie pomimo oparcia lorda Cecila były nader skromne. Znalazła ona posłuch przeważnie tylko w Delegacji litewskiej i Jewish Action Committee, który celem większego zbliżenia zaprosił Witwickiego do Londynu. Kontrkarwał akcję Petruszewicza Szulgin, reprezentant rządu Petlury przez swoje przyjazne i lojalne stanowisko względem Polski.

W ostatnich czasach w Wiedniu powstała wszechukraińska Rada Narodowa, wyłoniona ze wszystkich partji ukraińskich i rusińskich galicyjskich (prócz komunistów). Na czele stanęli generał Grekow i Andrzejewski. W Radzie są też przedstawiciele rządu Skoropadskiego i rządu zachodniej Ukrainy (t.j. Wschodniej Galicji). Petruszewicza jako główny cel powstania tej Rady uważa się walkę z bolszewikami o niepodległość Ukrainy, przyczem Rada nie chce sobie przypisywać roli rządu ukraińskiego, a występuje tylko jako organ społeczno polityczny. Stosunek Rady do rządu ukraińskiego Petlury nie jest wyjaśniony, można jednak przypuszczać że mając do wyboru między germanofilskim rządem Skoropadskiego i entente'ofilskim Petlury Rada przechyliła się na stronę tego ostatniego. Na razie Rada jest areną wszelkich intryg politycznych, w której znaczną rolę odgrywają niemieckie a podobno i angielskie pieniądze. Podług informacji otrzymanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych stosunek do Polski nie jest agresywny, gdyż Rada zdaje sobie sprawę, że Polska w walce o niepodległość Ukrainy będzie musiała być wzięta pod uwagę, że i pomoc jest niezbędna. Przewidywany jest nawet przyjazd generała Grekowskiego do Warszawy.

p. Olszewicz zapytuje się jak przedstawia się kwestja zwrotu archiwów.

p. Łukasiewicz Codo zwrotu archiwów sprawa nie była jeszcze przeyskutowana, ale zdaje się, że trudności nie będzie. Sprawie reewakuacji mienia były trudności, gdyż bolszewicy nie chcieli dać gwarancji zwrotu ekwiwalentu tego mienia, które zostało zniszczone. Jest to dla nas nie do przyjęcia, gdyż mogło się okazać, że wszystko zostało zniszczone. Według umowy dzisiejszej muszą zwrócić mienie Polaków, które po-

siadają. Co do rzeczy zniszczonych muszą formalnie dowieść że one zostały zniszczone i zwrócić pewien ekwiwalent.

p.Olszewicz. referuje o następujących sprawach:

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Umowa z Francją. Rokowania prowadzone w Paryżu nie dały dotychczas rezultatów. Delegaci francuscy zgadzają się co prawda na pewne redukcje w zakresie celnym, mianowicie na 25 % zniżki (zamiast 50%) odstawek celnych odnośnie do artykułu, które, których wywóz z Francji jest w zasadzie wzbroniony. Z drugiej jednak strony nie zgadzają się na zmiany projektowane w umowie handlowej, co do towarzystw akcyjnych, w umowie zwanej „ biens, droits, interets „ decyzja naszych władzy kompetentnych zapadnie w dniach najbliższych.

Umowa z Anglią. Poselstwo angielskie w Warszawie zawiadomiło o gotowości rządu angielskiego do zawarcia konwencji handlowej z Polską. I zapowiedziała w tej sprawie wręczenie pisma, które ma przywieść kurjer.

Umowa z Włochami. W związku z zobowiązania rządu polskiego z tytułu dostaw wojskowych i z inicjatywy poselstwa włoskiego w Warszawie- wznowione zostały pertraktacje odnośnie do umowy, która by uregulowała ~~szkunkki~~ sposób spłaty długów. Według złożonego przez Poselstwo projektu umowy zawierałaby ona na rzecz Włoch, wzamian za przyznanie Polsce kredytu 5-letniego, pewne zobowiązania czysto handlowe, m.p. pozwolenie na wwóz kontyngentów towarów włoskich uznawanych u nas za zbyt kowne i wskutek tego zabronionych. Na ten temat po dyskusji międzyministerjalnej i zatwierdzeniu jej przez Komitet Ekonomiczny Ministrów, prowadzone będą rokowania między poselstwem i misją wojskową włoską z jednej strony, a przedstawicielami M.S.Z. i M.S.Wojsk. z drugiej, z ewentualnym udziałem innych zainteresowanych urzędów.

I propozycja angielska i propozycja włoska pozostają w związku przyczynowym z umową polsko-francuską.

Repartycja węglowa Repartycja węgla górnosląskiego w ciągu najbliższych lat 15-tu niezależnie od wyniku plebiscytu nie została jeszcze przez Komisję Odszkodowań zatwierdzona. Kilka projektów przedstawionych przewiduje dla Nie ców przydział znacznie większy niż w roku 1913. a nieco mniejszy niż

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ARCHIVES
New York

obecnie Polska ma utrzymać (w granicach ogólnej produkcji 2.500.000,- 3.500.000 tonn) 39.000 - 400.000 tonn t.j. ilość niewiele mniejszą od obecnej (425.000 tonn) Panowie Dolezal i Doerman czynią w komisji Odszkodowań kroki zarówno w sprawie przyszłej repartycji węgla górnośląskiego jak i w sprawie węglarek, co do których z pomocą pułkownika Barbera uzyskali uznanie zasady, że nasz dług normalny kolejowy wynosić może 8.500 wagonów łącznie z tytułu dostaw węgla dla Polski i Gdańska. Komisja Odszkodowań zajmuje się obecnie kwestją węgla czeskosłowackiego; między innymi zatwierdziła układ polsko-czeskosłowacki krakowski z 28 września 1920 r.

Kredyty amerykańskie Delegat dla dokonywania zakupów w Ameryce pan Arct doniósł, że żadne kredyty nie są jeszcze przyznane. Nadzieje na nim oparte są nie tylko na wskrzeszeniu „ War Finance Corporation „ ale i konieczności poparcia przez rząd amerykański eksportu ze stanami Zjednoczonymi, których nadprodukcje towarów, wyjątkowo pomyslny zbiory i zmniejszone (po części wskutek wysokiego kursu dolara) zapotrzebowanie spowodowały ogromną zniżkę cen.

Sprawy komunikacyjne stanowią w dalszym ciągu przedmiot ciągłego porozumienia pomiędzy M-S-Z- i władzami kompetentnymi. W zakresie telegrafii toczą się rokowania z duńskim tow. kablów, w którym zaangażowane są poważne kapitały francuskie i które wobec władz naszych cieszy się poparciem Poselstw, duńskiego i francuskiego oraz francuskiej misji wojskowej. Ostatnio poczynione propozycje, ustalone przez Ministerstwo Poczt i Telegrafów w porozumieniu z M.S.Z. i z innymi interesowanymi rządami pozwalają mieć nadzieję, że porozumienie dojdzie do skutku i że zamierzony kabel pomiędzy wybrzeżem polskim i Danją zostanie w ciągu r. b. położony.

Połączenie z Ameryką kablem nie może wystarczyć ze względu na ogromne znaczenie korespondencji tamtejszej i kolonii polskiej z krajem. Projektowano utworzenie pod Warszawą potężnej radiostacji i dwie wpłynęły oferty: francuska

Budowa radiostacji. Decyzję powzięto na Komitecie ekonomicznym Ministrów 12/I w tym sensie, iż należy wybudować transoceaniczną stację radiotelegraficzną i co do budowy tej stacji traktować z amerykańską Radiokorporacją. Co do wyboru parceli pod budowę stacji, ma nastąpić porozumienie między Ministerjum Poczty, Rolnictwa i Spraw Wojskowych. Minister Steczkowski złożył imieniem Ministerstwa Skarbu oświadczenie, że wybudowanie stacji radiotelegraficznej transoceanicznej jest nieodzowne pominiawszy momenty polityczne, ze względu na potrzeby Bankowego Syndykatu Przekazowego. Poczynił jednak zastrzeżenia finansowe a to, że ani w tym roku, ani przed 1 kwietnia 1922 r. nie może dać więcej na ten cel, jak 200.000 dolarów, reszta zapotrzebowania musi być przerzucona na rok 1922 lub też inaczej finansowana np. przez stworzenie grupy prywatnej która przy współudziale rządu objęłaby całość kosztów stworzenia stacji.

Zamierzenia rządowe w stosunku do kapitałów zagran.

Pan Steczkowski przy kilku osobnościach wypowiedział się jako wyraźny zwolennik zerwania z etatyzmem, w pierwszym rządzie ze zniesieniem państwowych instytucji gospodarczych i zastąpieniem ich przez organizacje, założone i prowadzone na zasadach gospodarstwa prywatnego. Tegoż samego zdania jest pan Przemowski, nowy minister Przem. i Handlu. Brane są poważnie pod uwagę projekty oddania w eksploatację prywatnym kapitałom lasów państwowych, pokładów węglowych, terenów naftowych i wszelkich przedsiębiorstw w dziedzinie elektryfikacji, górnictwa i budowy dróg kolejowych i wodnych.

Eksport ma być wszelkimi sposobami ułatwiony i sprzedaż cudzoziemcom towarów polskich za marki polskie (nie jak dotychczas za walutę obcą) ma być dopuszczona. Jest również w planie zniesienie wszelkich pozwnień przy i wywozowych z ograniczeniem niektórych artykułów do przywozu względnie wywozu.

p. Berenson Referat amerykański Jedną z ważnych spraw załatwianych przez Poselstwo nasze w Waszyngtonie są sprawy pożyczki państwowej i usiłowania zdobycia pożyczki prywatnej. Państwowa pożyczka ma pewne szanse powodzenia, w jakim to terminie jednak będzie i w jakiej wysokości nie wiadomo. Kredyt ten zależy w dużym stopniu od uznania wogóle załady udzielenia pożyczki dla państw środkowo-europejskich. Te rzeczy wiążą się z ogólną polityką amerykańską, która jest w okresie pewnego interregnum i przechodzi w fazę badania zjawisk wielkiej polityki międzynarodowej: stosunku do Ligi Narodów, traktatów, sądu, który został zaprojektowany przez Hardinga i sprawy referendum na wypadek wojny, proponowanego przez senatora Boragh i Bryan, który to projekt usuwa sąd i zmusza wszystkie państwa do wypowiedzenia się w formie referendum na wypadek wojny. W związku z tem jest sprawa zmniejszenia zbrojeń, sprawa tak zw. święta morskiego, która jest proponowana przez Japonję, chcąc wciągnąć do tego Anglję i Amerykę. Chodzi o wstrzymanie na pięć lat zbrojeń morskich. Te rzeczy będą rozważane po 5-tym marca przez stronnictwa republikańców i demokratów. Poselstwo otrzymało instrukcje badania stosunku Ameryki do Francji i ewentualnego poparcia politycznego i ekonomicznego Francji i państw z nią zaprzyjaźnionych, a więc w pierwszym rzędzie i Polski. Co do samej pożyczki muszę zaznaczyć, że dotąd urzędowych wiadomości ani od Ministerstwa Skarbu ani od Poselstwa nie otrzymaliśmy.